

POSTANOWIENIE

Dnia 22 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Eugeniusz Wildowicz

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 22 października 2024 r.

sprawy **J.M.**

uniewinnionego od zarzutu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.,

z powodu kasacji wniesionej przez pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z dnia 15 lutego 2024 r., sygn. akt II AKa 439/23,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy

z dnia 11 października 2023 r., sygn. akt III K 14/23,

p o s t a n o w i ł

1. **oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną,**
2. **zasądzić od oskarżycieli posiłkowych M.Z. i R. Z. na rzecz oskarżonego 300 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego,**
3. **obciążyć oskarżycieli posiłkowych kosztami postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

WB.

UZASADNIENIE

J.M. został oskarżony subsydiarnym aktem oskarżenia o to, że „usiłował doprowadzić, w okresie od bliżej nieustalonego dnia stycznia 2021 r. do dnia 3

lutego 2021 r. w K., woj. [...], M.Z. oraz R.Z., w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 1 150 000 zł, co stanowi mienie znacznej wartości, poprzez wprowadzenie ww. w błąd co do istnienia zobowiązania zapłaty ww. kwoty na podstawie weksla *in blanco*, lecz zamierzonego celu nie osiągnięto z uwagi na odmowę zapłaty przez pokrzywdzonych”, tj. o przestępstwo z art 13 § 1 k.k. w zw. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, wyrokiem z dnia 11 października 2023 r., sygn. akt III K 14/23, uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu czynu.

Od tego wyroku apelację wnieśli oskarżyciele posiłkowi subsydiarni M.Z. i R.Z., zaskarżając go w całości na niekorzyść oskarżonego i zarzucając orzeczeniu szereg naruszeń prawa procesowego, których następstwem był błąd w ustaleniach faktycznych oraz obrazę prawa materialnego.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, wyrokiem z dnia 15 lutego 2024 r., sygn. akt II AKa 439/23, utrzymał w mocy wyrok Sądu I instancji.

Pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych wniósł kasację od wyroku Sądu odwoławczego, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

„1. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. oraz art. 193 k.p.k., polegające na nieprawidłowym przeprowadzeniu kontroli odwoławczej i zaakceptowaniu dowolnej oceny dowodów dokonanej przez Sąd I instancji, w tym dowodu z opinii biegłego sądowego z zakresu psychologii M.M. z dnia 11.06.2023 r., celem stwierdzenia okoliczności dotyczących wpływu dolegliwości zdrowotnych M.Z. na możliwość zapamiętywania i odtwarzania przez nią różnego rodzaju zdarzeń, samodzielnego podejmowania decyzji w kwestiach finansowych oraz podpisywania umów zawieranych z oskarżonym;

2. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 192 § 4 k.p.k., art. 193 k.p.k., art. 201 k.p.k. oraz art. 9 k.p.k., polegające na nieprawidłowym przeprowadzeniu kontroli odwoławczej i zaakceptowaniu wydania wyroku Sądu I instancji na podstawie niepełnego materiału dowodowego, w szczególności w zakresie

nieprzeprowadzenia przez Sąd I instancji z urzędu dowodu z opinii uzupełniającej biegłej psycholog M.M. bądź opinii innego biegłego psychologa, w tym połączonej z poszerzoną diagnostyką neuropsychologiczną pokrzywdzonej, na okoliczności wymagające wiadomości specjalnych, a dotyczące wpływu dolegliwości zdrowotnych M.Z. na możliwość zapamiętywania i odtwarzania przez nią różnego rodzaju zdarzeń, samodzielnego podejmowania decyzji w kwestiach finansowych oraz podpisywania umów z oskarżonym.

3. rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 5 § 2 k.p.k., polegające na dokonaniu, w ramach kontroli odwoławczej, błędnej oceny tego, czy Sąd I instancji powziął wątpliwości co do braku możliwości przypisania oskarżonemu J.M. sprawstwa czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k., podczas gdy wątpliwości Sądu I instancji zostały wprost wskazane w rubryce 3.5 uzasadnienia wyroku tego Sądu, w szczególności w zakresie działania oskarżonego z zamiarem bezpośrednim wykorzystania błędu pokrzywdzonej M.Z.

4. Rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k., polegające na nieprawidłowym przeprowadzeniu kontroli odwoławczej i zaakceptowaniu dowolnej oceny dowodów dokonanej przez Sąd I instancji w zakresie ustaleń dotyczących strony podmiotowej czynu zabronionego, w tym zamiaru oskarżonego J.M. oraz jego postaci.”

Podnosząc powyższe, pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W pisemnych odpowiedziach na kasację pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych prokurator Prokuratury Regionalnej we Wrocławiu wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej zaś oskarżony, wnosząc podobnie, zwrócił się ponadto o zasądzenie na jego rzecz od oskarżycieli posiłkowych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna, w związku z czym podlega rozpoznaniu i oddaleniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Kasacja pod pozorem naruszenia prawa procesowego w postępowaniu przed Sądem odwoławczym w rzeczywistości atakuje ustalenia faktyczne poczynione w sprawie przez Sąd I instancji, a w pełni zaaprobowane przez Sąd Apelacyjny. Taki zabieg nie jest dopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym, jako że nie można w tym postępowaniu kwestionować prawidłowości ustaleń faktycznych przyjętych za podstawę wyroku. Jest oczywiste, że kiedy skarżący wprost stawia charakterystyczny dla postępowania odwoławczego zarzut błędu w ustaleniach faktycznych, zarzut taki uznaje się za niekasacyjny. Powyższa ocena w równym stopniu odnosi się jednak i do zarzutów nominalnie wprawdzie wskazujących na naruszenie przepisów prawa procesowego albo materialnego, ale w taki sposób, który wskazuje wyłącznie na kwestionowanie przez stronę faktów, będących materialną podstawą zaskarżonego orzeczenia.

Oskarżyciele posiłkowi subsydiarni już od momentu złożenia zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa konsekwentnie stoją na stanowisku, że padli ofiarą oszusta (J.M.), który usiłował doprowadzić ich do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 1.150.000 zł. Przekonania tego nie zmieniły ani postanowienia prokuratora o odmowie wszczęcia śledztwa, ani zapadłe w postępowaniu wyroki. Te same przekonania pokrzywdzonych, oparte na alternatywnej wersji wydarzeń, legły u podstaw złożonej w ich imieniu kasacji.

Okolicznością, której skarżący nadaje szczególne znaczenie, jest stan zdrowia oraz zdolności percepcyjnych pokrzywdzonej M.Z., które, w jego przekonaniu, były silnie zakłócone, co usiłował wykorzystać oskarżony. Kwestii powyższej dotyczą dwa pierwsze zarzuty kasacji. W pierwszym z nich Autor kasacji zarzuca Sądowi *ad quem* niezasadne zaakceptowanie, na skutek nieprawidłowej kontroli odwoławczej, tezy, że dolegliwości M.Z. nie uczyniły jej bezwolną i nieświadomą tego co czyni, w drugim zaś zaakceptowanie przez Sąd Apelacyjny braku po stronie Sądu I instancji inicjatywy do uzupełnienia materiału dowodowego, który zdaniem pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych subsydiarnych jest niekompletny, zwłaszcza przez przeprowadzenie z urzędu dowodu z opinii uzupełniającej biegłej psycholog bądź opinii biegłego psychologa. Zarzuty te oparte

są na dwóch założeniach: że stan zdrowia M.Z. wywierał wpływ na jej postępowanie w ten sposób, iż czynił ją bezwolnym narzędziem w cudzych rękach oraz że materiał dowodowy w sprawie był niepełny – które to okoliczności przeoczył Sąd odwoławczy w toku dokonywanej przez siebie kontroli wyroku Sądu i instancji. Obydwa te założenia jawią się jako błędne w konfrontacji z materiałami zawartymi w aktach sprawy.

Sąd odwoławczy nie znalazł powodu do podważenia oceny stanu zdrowia i zdolności percepcyjnych M.Z., dokonanej przez Sąd I instancji, a opartej na opinii biegłej psycholog, zeznaniach świadków oraz bezpośredniej obserwacji zachowania pokrzywdzonej w toku postępowania sądowego. Wszystkie przeprowadzone na tę okoliczność dowody wskazują na racjonalność zachowania pokrzywdzonej. Biegła rozpoznała wprawdzie u M.Z. pewne zaburzenia poznawcze i dolegliwości psychiczne, które mogły mieć wpływ na podejmowane przez nią decyzje, nie oznacza to jednak, że takie zaburzenia były rozpoznawalne dla osób postronnych, niebędących psychologami lub specjalistami z zakresu zdrowia psychicznego i że czyniły ją bezkrytyczną wobec działań innych ludzi. Natomiast sposób zachowania, wystawiania się oraz działania pokrzywdzonej – zwłaszcza przejawiające się w racjonalnym dostosowywaniu swoich depozycji do treści ujawnianych w toku postępowania dowodów, pozwalały na przyjęcie, iż nie była ona bezbronna wobec działań oskarżonego, a on sam miał pełne prawo być nieświadomym pewnych nieprawidłowości w jej funkcjonowaniu. Sąd odwoławczy dogłębnie przeanalizował tę kwestię, podniesioną w zarzucie apelacyjnym, o czym świadczy treść uzasadnienia zaskarżonego wyroku (str. 5-7).

Sąd Apelacyjny nie dostrzegł także powodu do uwzględnienia podniesionego w apelacji zarzutu nieprzeprowadzenia przez Sąd I instancji z urzędu dowodu z opinii uzupełniającej albo opinii innego biegłego psychologa na okoliczność stanu zdrowia pokrzywdzonej. Po pierwsze dlatego, że opiniująca w niniejszej sprawie biegła z zakresu psychologii M.M., wydała na rozprawie w dniu 3 sierpnia 2023 r. ustną opinię uzupełniającą, a ponadto, na zlecenie Sądu, również pisemną opinię uzupełniającą. Biegła ta była także słuchana na rozprawie w dniu 5 października 2023 r., podczas której odpowiadała na pytania obrońcy oskarżonego, a pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych nie skorzystał z możliwości zadania pytań

biegłej. W ocenie Sądu I instancji, którą podzielił Sąd II instancji, sporządzone w sprawie opinie i opinie uzupełniające dostarczyły kompletnego materiału dowodowego pozwalającego ustalić, na jakie dolegliwości cierpi pokrzywdzona i jaki to mogło mieć wpływ na jej zachowanie oraz czy było zauważalne dla oskarżonego. Nie było zatem powodu, by z urzędu przeprowadzać opinię psychologiczną innego biegłego, skoro ta sporządzona przez biegłą M.M. była pełna, jasna i nie zawierała sprzeczności (por. art. 201 k.p.k.). Opinii tej nie podważał na rozprawie także pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych. Słusznie zatem Sąd odwoławczy uznał, po rozważeniu zarzutu apelacji pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych, że nie było podstaw do przeprowadzenia przez Sąd Okręgowy dowodu z opinii biegłego z urzędu w niniejszej sprawie.

Trzeci i czwarty zarzut kasacyjny dotyczą wprost ustaleń faktycznych, odnoszących się do możliwości przypisania oskarżonemu zamiaru popełnienia czynu z art. 286 § 1 k.k. Jest nadinterpretacją twierdzenie skarżącego, że Sąd *meriti* powziął niedające się usunąć wątpliwości co do możliwości przypisania oskarżonemu usiłowania oszustwa i z tego powodu, działając na podstawie art. 5 k.p.k., uniewinnił J.M. od zarzuconego mu czynu. Sąd ten wprawdzie przywołał na końcu swoich rozważań zasadę *in dubio pro reo*, ale jako swoiste zwięźczenie wyводу, uznając, że „co najmniej zasada wyrażona w art. 5 § 2 k.p.k. nie pozwoliła na przyjęcie, że oskarżony z zamiarem bezpośrednim wykorzystał błąd Z. i w ten sprzeczny z prawem sposób chciał się wzbogacić (...)”. Podobnie motywy wyroku Sądu I instancji odczytał Sąd odwoławczy uznając, że „z uzasadnienia wyroku Sądu *meriti* nie wynika bynajmniej, aby Sąd miał jakiegokolwiek wątpliwości co do braku możliwości przypisania oskarżonemu J.M. sprawstwa czynu z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 1 k.k.” (str. 11 uzasadnienia Sądu Apelacyjnego) i dlatego uznał zarzut naruszenia art. 5 § 2 k.p.k. za niezasadny.

Obydwa orzekające Sądy nie miały wątpliwości, że w niniejszej sprawie nie doszło do realizacji znamion zarzuconego oskarżonemu czynu, w tym dotyczących jego strony podmiotowej. Przestępstwo oszustwa można bowiem popełnić wyłącznie z zamiarem bezpośrednim kierunkowym – co nakłada na oskarżyciela obowiązek wykazania, że oskarżony miał zamiar doprowadzenia do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej. Tego oskarżyciel

posiłkowy subsydiarny nie udowodnił, wobec czego zasadne było wydanie wyroku uniewinniającego.

Biorąc pod uwagę oczywistą bezzasadność podniesionych w kasacji zarzutów i ich polemiczną wymowę, kasację niniejszą należało oddalić jako bezzasadną w stopniu oczywistym, o kosztach postępowania kasacyjnego orzekając na podstawie art. 637a k.p.k. w zw. z art. 636 § 1 i 2 k.p.k.

[WB]

[ał]